

Niniejszy dokument nie stanowi doręczenia w trybie art. 15 zzs⁹ ust. 2 ustawy COVID-19 (Dz.U.2021, poz. 1842)

Sygn. akt I ACa 58/21

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 lutego 2023 r.

Sąd Apelacyjny w Krakowie, I Wydział Cywilny

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Sławomir Jamróg
Protokolant:	Michał Góral

po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 20 lutego 2023 r. w Krakowie

sprawy z powództwa D. K.

przeciwko Skarbowi Państwa - Ministrowi Sprawiedliwości

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Tarnowie

z dnia 5 listopada 2020 r., sygn. akt I C 82/20

1. **oddala apelację;**
2. **zasądza od powoda na rzecz Skarbu Państwa – Ministra Sprawiedliwości kwotę 1.440 zł (jeden tysiąc czterysta czterdzieści złotych) tytułem kosztów postępowania apelacyjnego;**
3. **przyznaje od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Tarnowie na rzecz adwokata G. D. 1.440 zł (jeden tysiąc czterysta czterdzieści złotych), w tym podatek VAT, tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej powodowi z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.**

Sygn. akt I ACa 58/21

UZASADNIENIE

Powód D. K. w ostatecznie sprecyzowanym żądaniu domagał się zasądzenia na swoją rzecz od Skarbu Państwa-Zakładu Karnego w T. kwoty 150.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie tytułem zadośćuczynienia za bezprawne naruszenie dóbr osobistych wskutek braku zapewnienia odpowiednich warunków bytowych i naruszenia jego prawa do odbywania kary pozbawienia wolności w godnych warunkach.

Na uzasadnienie pozwu, powód wskazał, że podczas odbywania kary pozbawienia wolności w Zakładzie Karnym K.w okresie od września 2016 roku do listopada 2016 roku naruszono jego dobra osobiste poprzez: przeludnienie cel, brak

wentylacji, złą jakość oraz braki w wyposażeniu sprzętu kwatermistrzowskiego, złą jakość kocy, materacy, pościeli, odzieży, nieodpowiednią temperaturę w celach mieszkalnych, niewłaściwe oświetlenie, jedzenie nie spełniające norm, brak wyodrębnionych pomieszczeń do kontroli osobistej, brak wydzielonego miejsca do palenia wyrobów tytoniowych „palarni”, braki w sprzęcie do rekreacji, złą jakość powietrza ze względu na sąsiedztwo Zakładów (...). Zdaniem powoda naruszono zasady humanitarnego traktowania wynikające z Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności z dnia 4 listopada 1950 r. zakazie tortur, niehumanitarnego lub poniżającego traktowania i przepisy określające warunki bytowe osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych.

W odpowiedzi na pozew strona pozwana wniosła o oddalenie powództwa w całości oraz zasądzenie od powoda na rzecz Skarbu Państwa kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych. W uzasadnieniu strona pozwana podniosła, iż powód nie zdołał wykazać spełnienia przesłanek warunkujących odpowiedzialność strony pozwanej, w tym krzywdy po stronie powoda i powstałego związku przyczynowego. Strona pozwana podkreśliła w tym zakresie, iż nie jest dopuszczalne upatrywanie krzywdy w samym fakcie pobytu w zakładzie karnym i związanej z powyższym dyskomfortem. Zaprzeczyła również, iż warunki panujące w zakładzie karnym nie odpowiadają określonym w przepisach odrębnych normom i wytycznym.

Wyrokiem z dnia 5 listopada 2020 r. sygn. akt: I C 82/20 Sąd Okręgowy w Tarnowie oddalił powództwo (pkt I), zasądził od D. K. na rzecz Skarbu Państwa-Zakładu Karnego w T. kwotę 240 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego (pkt II) i przyznał od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Tarnowie na rzecz adw. G. D. kwotę 295,20 zł (tytułem wynagrodzenia za pomoc prawną udzieloną powodowi z urzędu (pkt III).

Podstawę tego rozstrzygnięcia stanowił następujący stan faktyczny:

Powód D. K. odbywał karę pozbawienia wolności w Zakładzie Karnym w T. w okresie od 30 września 2016 roku do 25 listopada 2016 roku. Podczas tego osadzenia powód przebywał w okresie od 30 września 2016 roku do 6 października 2016 roku, w oddziale (...), pawilonu (...), w celi (...), a następnie w oddziale (...), pawilonu (...), gdzie umieszczony został najpierw w celi (...), a następnie w celi (...), gdzie spędził resztę czasu z pobytu ww. jednostce. Cele mieszkalne Zakładu Karnego w T. wyposażone są w standardowy sprzęt kwaterunkowy zgodnie z normami wyposażenia w sprzęt na podstawie Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 19 grudnia 2016 roku w sprawie warunków bytowych osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych (Dz.U. 2016 poz. 2224), jak: łóżka koszarowe, taborety, stoły, szafki więzienne. Półka na buty jak i wiadro do mycia podłóg nie stanowią wyposażenia celi mieszkalnej. Utrzymanie w czystości i drobne naprawy sprzętu realizowane są w ramach umów zawartych z podmiotami zewnętrznymi. Co roku Zakład Karny w T. przeprowadza okresowy przegląd stanu technicznego sprzętu kwaterunkowego, podczas którego zniszczone elementy wyposażenia są naprawiane lub wymieniane (wybrakowywane).

Wszystkie cele mieszkalne Zakładu Karnego w T., w których przebywał powód, w okresie jego pobytu miały zapewnioną wentylację grawitacyjną, poddawaną okresowej kontroli w ramach realizowanych przeglądów kominiarskich.

W budynkach oddziałów mieszkalnych funkcjonuje instalacja wodno-kanalizacyjna. Usterki usuwane są na bieżąco przez warsztat remontowy lub zewnętrzne firmy.

Pomieszczenia sanitarno-higieniczne jak łazienki czy łazienki wyposażone są w płytki podłogowe o określonym poziomie antypoślizgowości. Pomieszczenia te są poddawane okresowym kontrolom przez Stację Sanitarno-Epidemiologiczną.

Posiłki przygotowywane dla osadzonych odpowiadają stosownym normom w zakresie kaloryczności, zawartości warzyw i składników odżywczych. Przed podaniem posiłków pobierane są próby dla celów sanitarno-epidemiologicznych oraz próby smakowe. Co najmniej raz w roku funkcjonowanie kuchni w zakładzie karnym poddawane jest kontroli przez sanepid, który w protokołach pokontrolnych nie zgłaszał zastrzeżeń.

Na terenie jednostki penitencjarnej funkcjonują wydzielone miejsca do palenia wyrobów tytoniowych, oznaczone tabliczkami „To wolno palić”. Zakład karny nie jest wyposażony w „siłownię”, osadzeni mają możliwość skorzystania z pól spacerowych oraz sal rekreacyjnych, których wyposażenie spełnia przewidziane normy. Funkcjonujące boiska mają odpowiednią nawierzchnię, o co dbają sami skazani,

Świetlice wszystkich oddziałów wyposażone są w odbiorniki telewizyjne.

Przy tym stanie faktycznym Sąd Okręgowy uznał, że powództwo nie zasługuje na uwzględnienie. Zdaniem tego Sądu powód nie sprostał obowiązkowi udowodnienia faktów koniecznych do skutecznego oparcia swych roszczeń. Powód przebywając w jednostce penitencjarnej, podlegał w okresie objętym podstawą faktyczną pozwu oddziaływaniu władzy publicznej rozumianej jako imperium, sprawowanej przez Zakład Karny w T. działającym jako statio fisci Skarbu Państwa. Sąd Okręgowy odwołał się do z art. 30, 31 ust. 3, 40, 41 ust. 4 i 47 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz art. 10 ust. 1 ratyfikowanego przez Polskę Międzynarodowego Paktu Praw Osobistych i Publicznych z dnia 19 grudnia 1966 roku (Dz. U. z 1977 roku, Nr 38, poz. 167 i 169) i art. 3 i 8 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka i Podstawowych Wolności z dnia 4 grudnia 1950 roku, ratyfikowanej przez Polskę w 1993 roku (Dz. U. z 1993 roku, Nr 61, poz. 284 ze zm.) określające zasady niezbędnego ograniczenia praw jednostki w demokratycznym państwie prawnym, ze względu na interes bezpieczeństwa publicznego, ochronę porządku prawnego lub prawa i wolności innych osób a także zasady humanitarnego traktowania osoby pozbawionej wolności i poszanowania przyrodzonej godności człowieka. Sąd zwrócił też uwagę, na warunki przypisania odpowiedzialności stronie pozwanej w oparciu o art. 24 k.c. w zw. z art. 23 k.c., art. 417 k.c. 448 k.c., oraz rozkład ciężaru dowodu z tym związany.

Odnosząc się do naruszenia godności powoda Sąd Okręgowy podkreślił, że zasady odbywania kary pozbawienia wolności reguluje przede wszystkim ustawa z dnia 6 czerwca 1997 roku kodeks karny wykonawczy (Dz. U. Nr 90 poz. 557) a w tym art. 110 § 2 k.k.w. i Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 stycznia 2014 r. w sprawie warunków bytowych osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych (Dz. U. z 2014, poz. 200). Zdaniem Sądu normy wynikające z tych przepisów nie zostały przekroczone. Z materiału dowodowego zebranego w sprawie wynika, że cele w których przebywał powód wyposażone były w podstawowy sprzęt kwaterunkowy, w odpowiedniej ilości, tj. w łóżka do spania oddzielne dla każdego osadzonego, szafki, taborety i stoły. Niezależnie od tego Sąd zwrócił uwagę, że orzecznictwa wynika, że krótkotrwałe przebywanie w celi zagrzybionej, wymagającej remontu i nie odpowiadającej standardom estetycznym i użytkowym, wynikające z ogólnej trudnej sytuacji materialnej zakładu karnego, obejmującej wiele osób odbywających karę pozbawienia wolności. Sąd pierwszej instancji zwrócił uwagę iż Zakład Karny poddawany jest cyklicznym kontrolom stosownych służb jak Sanepid, a ponadto sędziego penitencjarnego. Powód nie wskazał, aby którakolwiek z kontroli wskazywała na nieprawidłowości w zapewnieniu więźniom prawidłowych warunków bytowania.

Odnosząc się do zarzutu przeludnienia w celach, Sąd Okręgowy wskazał, iż powód nie wykazał aby miał być osadzony w celach, w których powierzchnia na jedną osobę wynosiła mniej niż 3 m², jego twierdzenia w tym zakresie sprzeczne są z oficjalną dokumentacją z ZK, niczym nie są poparte poza życzeniowym nastawieniem powoda. ZK przedstawił dokładną dokumentację w jakich celach i kiedy powód przebywał i wynika z niej jasno, że minimalny metraż cel był zachowany.

W zakresie zaś zarzutu złej jakości wydawanych powodowi pościeli i kocy podnieść należy, że za stan wskazanych przedmiotów stanowiących wyposażenia cel odpowiadają sami osadzeni, albowiem to oni z nich korzystają, a wymiana tych rzeczy na nowe odbywa się po czasie określonym odrębnymi przepisami.

Odnosząc się do zarzutu braku odpowiedniej wentylacji, w tym wilgoci Sąd pierwszej instancji podkreślił, że każda z cel w których przebywał powód, wyposażona była w wentylację grawitacyjną. Dodatkowo wentylacja w celach osadzonych odbywa się również przez otwory okienne pozwalające na regularne ich wietrzenie. Powyższe wskazuje, iż w celi istniała możliwość właściwej cyrkulacji powietrza. Nie bez znaczenia pozostaje więc okoliczność, iż warunki higieniczne w celach w dużym stopniu zależały od samych skazanych, gdyż to oni mieli obowiązek wietrzyć cele, dbać

o czystość i porządek w celi, nie doprowadzać do nadmiernej wilgotności w pomieszczeniu (np. zbyt częstym praniem czy gotowaniem wody).

Odnosnie zastrzeżeń powoda dotyczących oświetlenia Sąd stwierdził, że w wielu instytucjach państwowych w tym również Sądach nadal montuje się oświetlenie jarzeniowe, co jest zgodne z normami bezpieczeństwa i higieny pracy, w związku z powyższym trudno przyjąć, aby taki rodzaj oświetlenia w celach mieszkalnych Zakładu Karnego w T. naruszał dobra osobiste osadzonych. Zwrócić należy uwagę iż Zakład Karny poddawany jest cyklicznym kontrolom stosownych służb jak Sanepid, czy służby nadzoru budowlanego. Również wizytacje Sędziego Penitencjarnego nie wykazały istotnych uchybień w zakresie warunków bytowych panujących w celach.

Odnosząc się do zarzutu powoda odnośnie nieprawidłowego wyżywienia, w tym zbyt małych porcji żywieniowych nie spełniających zapotrzebowania kalorycznego, Sąd podkreślił, że jedzenie z zakładach karnych co do zasady nie jest jedzeniem wysokokalorycznym, mając na względzie chociażby ograniczoną aktywność osadzonych natomiast powinno odpowiadać określonym odrębnymi przepisami standardom żywieniowym i za potrzebami kalorycznym. Z akt sprawy wynika, że przy układaniu jadłospisów zachowane są obowiązujące normy kaloryczności, białka, tłuszczy i węglowodanów. Wartość dziennej normy żywienia w Zakładzie Karnym w T. jest więc realizowana zgodnie z Zarządzeniem Dyrektora Generalnego Służby Więziennej w sprawie realizacji uprawnień do wyżywienia osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych. Nie sposób również w tym kontekście zapewnić mając na względzie ilość osadzonych, by serwowane jedzenie odpowiadało szczegółowym upodobaniom i przyzwyczajeniom żywieniowym poszczególnych osadzonych. Odnosząc się natomiast do zarzutu serwowania powtarzającego się produktu żywnościowego w postaci sera „fromage”, jakkolwiek powyższe może w subiektywnym odczuciu powoda wywoływać pewien dyskomfort, to jednak nie sposób tu mówić o naruszeniu jakichkolwiek norm prawnych, brak jest bowiem szczegółowych wytycznych odnoszących się do częstotliwości i ilości podawania powoływanego produktu żywnościowego. Przechodząc z kolei do zarzucanej przez powoda nieprawidłowej temperatury wydawanych posiłków, podnieść należy, iż zarzut ten nie został przez powoda wykazany, zgodnie z obowiązującym ciężarem dowodowym. Powód, nie udowodnił, aby na skutek braku wydawania ciepłych posiłków przez pozwanego doszło do naruszenia jego godności bądź innych dóbr osobistych. Podkreślić w kontekście powyższego należy, że polski system prawny nie przewiduje przyznania zadośćuczynienia za samo formalne niewypełnienie norm prawnych.

Odnosząc się do zarzutu braku wydzielonego pomieszczenia do „rewizji osobistych”, Sąd wskazał, że, że przepisy prawa nie wymagają odrębnego pomieszczenia określając w tym zakresie warunki zachowania intymności i godności osoby, precyzując między innymi, iż odbywać się powinno ono „bez obecności osób postronnych oraz osób odmiennej płci”.

Za nieuzasadniony również Sąd uznał zarzut braku wydzielonych miejsc do palenia wyrobów tytoniowych, powyższemu bowiem przeczą ustalone w sprawie okoliczności stanu faktycznego, które wskazują iż na terenie Zakładu Karnego w T. funkcjonują wydzielone i oznaczone miejsca do palenia wyrobów tytoniowych. Jakkolwiek wydzielone miejsca do palenia na terenie pozwanego zakładu karnego mogą nie odpowiadać indywidualnym preferencjom powoda, to realizują w sposób wystarczający obowiązujące normy prawne w tym zakresie.

Także za bezzasadne w kontekście ustaleń Sąd uznał kolejne zarzuty powoda dotyczące braku odpowiedniego wyposażenia świetlic, braków sprzętu rekreacyjnego czy też zanieczyszczonego powietrza.

Sąd pierwszej instancji podkreślił, że pobyt w zakładzie karnym nieodłącznie wiąże się z wieloma niedogodnościami i ograniczeniami swobody, które stanowią jednak naturalny element wykonywania kary pozbawienia wolności, będącej ze swej istoty środkiem represyjnym. Kara - po to, by mogła spełniać swoje cele wychowawcze i resocjalizacyjne - musi być odczuwalna i dolegliwa, rzecz jasna w stopniu dozwolonym w demokratycznym państwie prawnym. Osoba odbywająca karę pozbawienia wolności nie może zatem zasadnie oczekiwać, że zostanie umieszczona w zakładzie karnym w warunkach przyjemnych, komfortowych, zbliżonych do domowych, nie takie są bowiem założenia tej kary, a i Państwo Polskie nie dysponuje stosownymi możliwościami. Warunki w jakich przebywał powód odpowiadały aktualnym możliwościom finansowym Państwa i nie różniły się od warunków innych więźniów, nie miały zatem charakteru jakiegokolwiek dyskryminacji.

Całokształt warunków bytowych panujących w Zakładzie Karnym w T., wskazuje, że nie można przyjąć naruszyła one godność osobistą powoda. Pomimo że warunki te odbiegały od oczekiwanych i nie były zadowalające dla powoda (pojawiający się częściowo grzyb na ścianach, z uwagi na problem z wentylacją w budynku), to jednakże nie można przyjąć aby warunki te były rażąco nieludzkie czy niehumanitarne.

Nie można przyjąć, aby właśnie w odniesieniu do powoda władza publiczna była zobligowana do bezwzględnego zapewnienia wyższego standardu. Pewne niedogodności nie miały charakteru celowego i nie były wymierzone w stosunku do powoda. Fakt pewnego obniżenia standardu pomieszczeń, nie może przesądzać o tym, iż została naruszona godność osobista powoda na skutek niewłaściwych warunków bytowych i higienicznych. W tym przypadku każdemu skazanemu zapewniono regulaminowe sprzęty dostęp do bieżącej wody, do gwarantującego intymność kąpielarni sanitarnego, dostęp do świeżego powietrza przez okna, właściwe oświetlenie, powód przebywał w różnych celach w których warunki były różne w jednych może lepsze lub gorsze ale to świadczy o braku przesłanki celowego i uporczywego, istotnie złego, złośliwego i upokarzającego traktowania powoda.

W ocenie więc sądu warunki jakie zapewniono powodowi w Zakładzie Karnym w T. i działania podejmowane przez administrację tegoż Zakładu celem poprawy tych warunków, pozwalają uznać, iż powód był traktowany w sposób humanitarny. Braku więc było podstaw do przypisania Skarbowi Państwa odpowiedzialności za naruszenie dóbr osobistych powoda, jego roszczenia w całości musiały zostać uznane za nieuzasadnione, a tym samym powództwo musiało podlegać oddaleniu.

Ponadto zdaniem Sądu Okręgowego powód nie wykazał bowiem aby doznał jakiegokolwiek krzywdy w tym nieprzedawnionym okresie pobytu w ZK uzasadniającej zasądzenie zadośćuczynienia. Większość zarzutów powoda odnosi się do czasu początków jego osadzenia w ZK, a w trakcie tego osadzenia sam Zakład został istotnie unowocześniony i występujące dawniej niedogodności w dużej części zlikwidowano. Skutkowało to oddaleniem powództwa.

Jako podstawę rozstrzygnięcia o kosztach powołano art. 98 § 1 k.p.c.,

Apelację od tego wyroku wniósł powód zaskarżając wyrok w całości, zarzucając:

I. naruszenie prawa materialnego, a to przepisów art. 23 k.c. i art. 24 k.c. w zw. z art. 448 k.c., poprzez ich niezastosowanie i nieprawidłowe przyjęcie, że złe warunki, w jakich przebywał powód, takie jak m.in. brak odpowiedniego dostępu do światła i powietrza oraz oświetlenia, zagrzybienie, niedostateczne wyposażenie, infrastrukturę sanitarną, warunki spania i spożywania i jakość posiłków, możliwość przebywania poza celą, brak zapewnienia odpowiednich warunków higieny i bezpieczeństwa, całkowity brak wentylacji, nieszczelność kanalizacji oraz narażenie na przebywanie w zagrażających zdrowiu warunkach związanych z bezpośrednim sąsiedztwem Zakładów (...), nie dają podstaw do przyznania zadośćuczynienia za doznaną krzywdę, a także nie znajdujące oparcia w zebranych materiale dowodowym przyjęcie, iż powód D. K. nie sprostował obowiązkowi udowodnienia faktów koniecznych do skutecznego oparcia swych roszczeń, co spowodowało brak możliwości uznania faktu wyrządzenia powodowi przez stronę pozwaną krzywdy poprzez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie, a finalnie uznanie, iż brak jest podstaw do przyznania powodowi zadośćuczynienia, podczas gdy zebrany w sprawie materiał dowody stwarza podstawy do przyjęcia odpowiedzialności Skarbu Państwa w tym zakresie,

2. naruszenie prawa materialnego tj. art. 417 § 1 k.c. polegającą na przyjęciu, że w niniejszej sprawie nie doszło do zaniechania przy wykonywaniu władzy publicznej przez pozwanego, a przez to jego niezastosowanie, a w konsekwencji pominięcie skutków prawnych wynikających z przytoczonej normy,

3. naruszenie przepisów postępowania, które mogło mieć wpływ na wynik sprawy tj.:

- art. 217 § 1 i 2 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. przez uniemożliwienie powodowi przeprowadzenia dowodu z dokumentów w postaci dokumentacji medycznej wskazującej na pogorszenie się stanu zdrowia powoda w trakcie przebywania w placówce penitencjarnej pozwanego oraz ze źródeł osobowych poprzez pominięcie wniosku dowodowego

pełnomocnika powoda złożonego w piśmie procesowym pełnomocnika z dnia 12 marca 2020 roku o dopuszczenie dowodu ze świadka M. K. na okoliczność warunków panujących w celach więziennych, w których przebywał powód w Zakładzie Karnym w T. w okresie objętym pozwem, na okoliczność warunków panujących w celach mieszkalnych, a w szczególności ich przeludnienia, stanu wentylacji oraz temperatury panującej w pomieszczeniach, niedogodności związanych z brakiem zaopatrzenia kwatermistrzowskiego poprzez zapewnienie niezbędnego wyposażenia, a także jego stanu technicznego, jakości posiłków i obniżonych standardów żywieniowych, dostępu do światła i czystego powietrza, niedostatecznej infrastruktury sanitarnej, warunków do spania i spożywania posiłków oraz korzystania z urządzeń rekreacyjnych i sportowych, celem wykazania, że realizacja kary pozbawienia wolności w Zakładzie Karnym w T., w stosunku do powoda, odbywała się w warunkach, które osiągnęły poziom stanowiący istotne naruszenie jego dóbr osobistych - prawa do odbywania kary pozbawienia wolności w godnych warunkach,

pomimo tego, że dowody te miały istotne znaczenie dla sprawy, a sporne okoliczności nie zostały dostatecznie wyjaśnione;

- art. 231 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie i w konsekwencji stwierdzenie, że powód nie wykazał naruszenia swych dóbr osobistych, choć wnioski takie wypływały z innych ustalonych w sprawie faktów,

- art. 232 k.p.c. poprzez przyjęcie, że powód nie wywiązał się z obowiązku udowodnienia faktu niezgodnego z prawem zaniechania przy wykonywaniu władzy publicznej przez pozwanego; |

- art. 233 §1 k.p.c. przez wyprowadzenie na podstawie materiału dowodowego wniosków z niego niewynikających, a nadto sprzecznych z zasadami logicznego rozumowania i doświadczeniem życiowym, ocenę dowodu z zeznań powoda, uznanie ich za lakoniczne oraz o charakterze ogólnikowym, a w konsekwencji ich pominięcie przy ustalaniu stanu faktycznego, podczas gdy w sposób wyczerpujący i konsekwentny przytaczał on fakty wskazujące na naruszenie jego dóbr osobistych.

Powód wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kwoty 150.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia wydania wyroku do dnia zapłaty, tytułem zadośćuczynienia za bezprawne naruszenie dóbr osobistych powoda tj. naruszenie prawa do odbywania kary pozbawienia wolności w godnych warunkach poprzez brak zapewnienia powodowi odpowiednich warunków bytowo-socjalnych, przyznanie pełnomocnikowi z urzędu kosztów zastępstwa, które nie zostały pokryte, ewentualnie uchylene zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Tarnowie do ponownego rozpoznania.

Rozpoznając apelację Sąd Apelacyjny uznał za własne ustalenia Sądu Okręgowego i zważył co następuje:

W pierwszej kolejności Sąd drugiej instancji zwraca uwagę, że dochodzone roszczenie wiąże się z działalnością Zakładu Karnego w T.. Zakład ten został zlikwidowany a zgodnie z §3 Zarządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 19 listopada 2021r. 9 listopada 2021 r. w sprawie zniesienia Zakładu Karnego w (...) zobowiązania likwidowanego Zakładu przejął z dniem 1 grudnia 2021 r. (zgodnie z art. 12 ust. 4 pkt 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych Dz. U. z 2021 r. poz. 305, z późn. zm.) Minister Sprawiedliwości. Minister Sprawiedliwości przejął więc na etapie apelacji reprezentację Skarbu Państwa. Prokuratura Generalna Skarbu Państwa nie przejęła zastępstwa procesowego (k.140) .

Odnosząc się do zarzutów apelacji należy wskazać, że nadmierne zagęszczenie w celi może być kwalifikowane jako traktowanie niehumanitarne. Jeżeli powierzchnia spada poniżej 3 m² powierzchni podłogowej w wieloosobowych miejscach zakwaterowania w więzieniach, brak osobistej przestrzeni jest traktowany jako dotkliwy. W takiej sytuacji powstaje domniemanie naruszenia art. 41 ust. 4 Konstytucji RP i art. 3 Konwencji o ochronie praw człowieka. Umieszczenie osoby pozbawionej wolności w celi o powierzchni przypadającej na osadzonego mniejszej niż 3 m² może więc stanowić wystarczającą przesłankę stwierdzenia naruszenia dóbr osobistych osadzonego (por Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 26 września 2012 r. II CSK 51/12 LEX nr 1232636).

Sąd Apelacyjny w tym składzie podziela stanowisko wyrażone w orzecznictwie, że jakkolwiek na powodzie ciążył ciężar wykazania naruszenia dóbr, to już na stronie pozwanej ciążył dowodu wykazania, że cele nie były przeludnione. (por.

wyrok Sądu Najwyższego z dnia 28 lutego 2007 r. V CSK 431/06 niepubl.). To bowiem Zakład Karny ma możliwość zgromadzenia informacji i planów dotyczących powierzchni cel, ich rozkładu oraz dane o rozmieszczeniu osadzonych, które nie muszą być dostępne dla osadzonego.

W tym jednak przypadku strona przedłożyła dane dotyczące cel i historię rozmieszczenia (k.39). Sąd Apelacyjny ustalił, że w okresie objętym pozwem powód we wrześniu 2016r. przebywał także krótko w celach (...) a następnie przebywał we wskazanych przez Sąd Okręgowy celach (...) / dowód: informacja z dnia 10 marca 2022r. k142, przeglądarka historii osadzenia k.39). Wszystkie cele, w których powód przebywał we wskazanym okresie w założeniu przeznaczone są dla 5-6 osób i gwarantowały minimum 3 metrów na osobę. Zaludnienie oddziałów mieszkalnych Zakładu Karnego w M. w okresie objętym pozwem nie przekraczało ponadto maksymalnego poziomu (dowód : zaludnienie oddziałów k.191/2, k.199/2). Niezależnie od tego zeznania M. K. złożone w postępowaniu apelacyjnym, jakkolwiek wskazujące na subiektywne odczucie przeludnienia, w rzeczywistości jednak potwierdzają po pierwsze, że powód przebywał zasadniczo w celach sześciuosobowych, w których nie doszło do przekroczenia normatywnej liczby osadzonych celach sześciuosobowych , a ponadto wskazują, że sanitariaty były poza celami, a więc nie zmniejszały one powierzchni cel (por. wyrok ETPCZ z dnia 20 października 2016 skarga nr 7334/13 Muršić vs Chorwacja).

Dowód z zeznań tego świadka został sprecyzowany w piśmie z dnia 12 marca 2020r. (k. 56/2) i nie powinien zostać pominięty przez Sąd Okręgowy. Uzupełnienie jednak postępowania dowodowego nie daje podstaw do zmiany ustaleń i zarzut naruszenia art. 233§1 k.p.c. w zw. z art. 227 k.p.c. nie mógł zostać uwzględniony. Fakt, że świadek uznawał potrzebę odliczenia od powierzchni mieszkalnej powierzchni zajętych przez sprzęt nie oznacza bezprawności. Zwrócić trzeba uwagę, że na obliczanie powierzchni mieszkalnej osób przebywających na wolności nie ma wpływu wielkość powierzchni zajętej pod konieczne wyposażenie czy sprzęt, stąd trudno przyjąć by fakt ten miał stanowić podstawę do uznania nieludzkiego traktowania osadzonych. Nie ma żadnych podstaw do uznania, że cele zagęszczano w sposób niekonieczny. Ponadto zeznania świadka w tym zakresie wręcz potwierdzają, że cele były wyposażone w sprzęt w sposób wskazany w załączniku numer 3 z dnia 28 stycznia 2014 r. w sprawie warunków bytowych osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych (według obowiązującego w okresie wskazanym w pozwie Dz.U.2014.200.). Podnoszone w zeznaniach świadka zużycie sprzętu nie jest równoznaczne z utratą wartości użytkowej. Zeznania te potwierdzają też wprost, że zapewniono dostęp do węzła sanitarnego. Zastrzeżenia do czystości mogły być częściowo uzasadnione skoro utrzymanie czystości opierało się na osadzonych. Nie mógł to jednak być stan permanentny, skoro nie powoływano się na negatywne wyniki kontroli sanitarnej .

Zeznania M. K. potwierdzają ustalenia dokonane przez Sąd Okręgowy, że istniały problemy z pracą wentylacji, które mogły powodować częściowo grzyb na ścianach, co jednak nie przekłada się na dobra osobiste powoda. W celach były okna co, pozwala przyjąć, iż w celi istniała jednak pewna możliwość cyrkulacji powietrza, przy regularnym jej wietrzeniu. Na pogorszenie w tym zakresie mogło mieć wpływ także to, że jak wynika z zeznań M. K. osadzeni chcieli wbrew zakazowi wieszać mokre pranie w celach.

Przede wszystkim jednak istotne jest, że nawet zeznania świadka K. wskazują, że cele były otwarte, osadzeni więc mieli możliwość poruszania się swobodnie po korytarzach, co w oczywisty sposób zmniejsza negatywne odczucia związane z obecnością wielu osób w jednym w pomieszczeniu. Osadzeni mieli więc możliwość ruchu w budynku, a ponadto powód miał możliwość spacerowania na świeżym powietrzu na spacerniaku, na którym było też boisko. Powód miał więc zapewniony dostęp do świeżego powietrza. Fakt powstania zagrzybienia w celach nie jest równoznaczny z zagrożeniem sanitarnym. W wymiarze obiektywnym niedogodność związana z pobytem nawet w słabo przewietrzonym pomieszczeniu, nie stanowi uwłaczającego traktowania albowiem nie jest skutkiem celowym lecz tylko pochodną stanu technicznego budynku. Na tę niedogodność narażeni są także funkcjonariusze służby więziennej. Oceny naruszenia godności nie można zaś oderwać od przeciętnej wrażliwości, a ta nie pozwala przyjąć, że następuje naruszenie godności poprzez pobyt w zakładzie karnym, w którym zapewnienie odpowiednich korzyści przebywania na świeżym powietrzu wymaga także aktywności samego skazanego.

Nie wykazano żadnego negatywnego wpływu problemów z wentylacją, kanalizacją czy wpływu zagrzybienia na zdrowie powoda. Fakt pojawienia się zagrzybienia nie świadczy o poniżeniu lub upokorzeniu apelującego. Sama obawa o stan

swojego zdrowia nie jest dostateczną przesłanką do dochodzenia odszkodowania czy zadośćuczynienia z tego tytułu. Sąd Apelacyjny na podstawie odpisów dokumentów z karty zdrowia osadzonego z akt sprawy (...)k290-322 jak też karty zdrowia powoda znajdującej się przy aktach Sądu Okręgowego w K.akt(...) (k.49) ustalił, że powód był poddany licznym badaniom i leczeniu szpitalnemu, w tym w związku z połykiem i głodówką. Po okresie wskazanym w pozwie powód był również badany (m.in. karta informacyjna z dnia 4 stycznia 2018r. oraz opinia z dnia 25 czerwca 2018r.) i nie stwierdzono poważniejszych problemów zdrowotnych pulmonologicznych czy alergologicznych świadczących o negatywnym oddziaływaniu zagrzybienia na zdrowie powoda. Zeznania świadka P. S. wskazują ponadto, że nie było sytuacji, by któryś z osadzonych nabawił się schorzeń na skutek korzystania z powietrza w zakładzie karnym (protokół z dnia 9 stycznia 2023). Osadzeni natomiast skarżyli się na jakość powietrza związaną z sąsiedztwem Zakładów (...). Nie ma jednak podstaw do uznania bezprawności lokalizacji Zakładu Karnego. Obowiązki związane z nadzorem budowlanym, planistycznym czy z zakresu ochrony środowiska nie obciążają administracji zakładu karnego. Niezależnie od tego wynik badania radiologicznego powoda z dnia 15 listopada 2017r. (k.311) wskazuje ponadto na brak zmian naciekowych płuc. Serce i aorta radiologicznie również były w normie. Dobrem osobistym nie jest zaś subiektywne przekonanie o narażeniu na niebezpieczeństwo lub obawa o swoje życie lub samopoczucie. Sąd orzekający w niniejszej sprawie w pełni podziela pogląd zaprezentowany w wyroku Sądu Najwyższego z dnia 9 maja 2007 r., sygn. akt II CSK 42/07 niepubl., w którym stwierdzono, iż wprawdzie katalog dóbr osobistych, pozostających pod ochroną prawa cywilnego, jest otwarty, ale brak jest podstaw do wykreowania samodzielnego dobra w postaci "wolności od lęku" o stan zdrowia czy "poczucia bezpieczeństwa" zdrowotnego. Dobrem prawnie chronionym jest zdrowie (art. 23 k.c.). Tu trzeba zwrócić oczywiście uwagę, że żądanie powoda w zakresie zarzutu dotyczącego pogorszenia stanu zdrowia mogło też mieć podstawę w treści art. 444 § 1 k.c. i art. 445 k.c. w zw. z art. 417 k.c. Sąd Apelacyjny zwraca jednak uwagę, że z dokumentacji medycznej k. 298 -322, jak i znajdujących się przy książce zdrowia osadzonego D. K. na k.49 akt Sądu Okręgowego w K. (...) wynika, że powód był regularnie poddany kontroli medycznej. W 2015r. a więc przed okresem wskazanym w pozwie był poddany badaniom w związku ze stwierdzeniem ciała obcego w przewodzie pokarmowym na skutek tzw. połyku (karta informacyjna szpitalnego oddziału ratunkowego z dnia 9 stycznia 2015.). Było to więc destrukcyjne działanie samego powoda szkodzące jego zdrowiu. W 2016r., a więc w okresie objętym podstawą powództwa, powód już jednak nie zgłaszał większych problemów zdrowotnych, poza przejściowym bólem kolana (w dniu 9 września 2016r.). Odczuwał ponadto w październiku kilkudniowe bóle głowy jednakże badanie (...) Pogotowia (...) w T. z dnia 30 października 2016r. (k49 akt (...)) nie stwierdziło neurologicznych odchyłeń i uznano wówczas brak podstaw do hospitalizacji. Trzeba ponadto podkreślić, że także późniejsze badanie głowy nie wykazało zmian patologicznych za wyjątkiem widocznej szczeliny pęknięcia w zakresie łuski kości skroniowej prawej, które to uszkodzenie określono jako stare, a więc nie mogło być powiązane z pobytem w ZK w okresie wskazanym w pozwie (wynik badania KTG z dnia 18 sierpnia 2019r. w aktach...)Powód nie wykazał ponadto by zgłaszał w okresie objętym powództwem jakiegokolwiek urazu głowy, co więcej-jak wynika z karty medycznej pogotowia -wręcz negował taki uraz. Także USG jamy brzusznej nie stwierdza zmian patologicznych ani cech niedrożności jelitowej (k. 302), stąd zgłaszane w innym czasie bóle brzucha należy wiązać z zachowaniem samego powoda (połyk stwierdzony w książce zdrowia w dniu 1 sierpnia 2019r., czy też głodówka). Dopiero w 2019r. stwierdzono jedynie niewielką tylną wypuklinę pierścienia włóknistego tarczy międzykręgowej modelującą nieznacznie przednią powierzchnię worka oponowego. Uzasadnia to wskazywane bóle krzyża. Udzielono jednak wówczas wsparcia medycznego. Innych zmian w obrębie lędźwiowo-krzyżowej nie stwierdzono. Złamanie szyjki głowy kości udowej stwierdzone w kwietniu 2019r. (k 313) nie było związane ze wskazanym w pozwie pobytem w Zakładzie Karnym w T., nie ma też podstaw powiązania tego urazu ze wskazanym w zeznaniach M. K. stanem boiska. Tylko zaś w tym zakresie istniała istotna sprzeczność pomiędzy zeznaniami świadka K. a treścią notatki służbowej z dnia 22 października 202r. (k.43).

Ponadto twierdzenia powoda i odpowiadające im zeznania świadka M. K. kwestionują prawidłowość opieki medycznej w Zakładzie Karnym. Zeznania te nie są jednak w tej części wiarygodne. Zeznaniami tym zaprzeczają zeznania świadka P. S., które jednoznacznie wskazują, że opieka ambulatoryjna była dostępna i efektywna. Zeznania świadka S. , który pełnił obowiązki kierownika w 2016 roku. wskazują też, że w ZK.T. na stałe było dwóch lekarzy podstawowej opieki zdrowotnej oraz on tj. lekarz stomatolog, ponadto zabezpieczono konsultantów z zakresu neurologii, dermatologii i okulistyki. Nie było problemów w dostępie do lekarza POZ o specjalności strictly medycznych, a w wypadkach

konieczności medycznej następowało także skierowanie do konsultacji, a także istniała możliwość skorzystania z zewnętrznych zakładów opieki zdrowotnej. W nagłych sytuacjach wzywano pogotowie. Zeznanie te są wiarygodne w świetle dotyczącej powoda dokumentacji medycznej a nawet pośrednio i w świetle zeznań świadka K., który wskazywał na pomoc udzieloną przez pogotowie ratunkowe poszkodowanym, którzy odnieśli uraz na boisku. Wskazane dowody spójnie wskazują, że osadzeni mieli dostęp do profesjonalnej, zewnętrznej pomocy lekarskiej oraz konsultacji medycznej i to nawet szybciej i częściej, niż osoby przebywające na wolności, stąd nawet zastrzeżenia do kompetencji Kierownika POZ nie mogły mieć istotnego znaczenia dla stanu zdrowia osadzonych. Dodatkowo stwierdzany w latach 2018 -2020 stan zdrowia powoda nie wskazywał na jakiegokolwiek wcześniejsze skutki zaniedbań w zakresie opieki medycznej w okresie wskazanym w podstawie faktycznej powództwa.

Powód nie wykazał również, aby na skutek niedostatecznego doświetlenia pomieszczeń czy nieprawidłowego oświetlenia nastąpił u niego rozstrój zdrowia. Nawet jeżeli osadzonym nie podobały się świetlówki jarzeniowe (powszechnie wiadome jest, że tanie świetlówki emitują zimne światło), to brak jest podstaw do przyjęcia, że Zakład Karny w T. stosował w budynku oświetlenie niezgodne z normami. Nie ma też podstaw by uznać, że ewentualne niedogodności związane z odbiorem takiego światła uznać za niehumanitarne traktowanie, podobnie jak wywołanie hałasu w godzinach nocnych przez stukanie kluczami. Świadek K. nie stwierdził bowiem by strażnicy celowo kogoś budzili albo celowo kopali w stół lub stukali kluczami. Nie był też świadkiem zdarzeń wskazujących by powód był narażony na przemoc ze strony Służby Więziennej. Sam zaś fakt wykonywania kary pozbawienia wolności łączy się niedogodnościami związanymi z koniecznym ograniczeniem swobody i prawa do prywatności i nie jest wystarczający do uwzględnienia żądania. Nie ma tu bowiem bezprawności funkcjonariuszy państwowych. Ponadto Zakład Karny to nie superkomfortowy ośrodek wypoczynkowy z klimatyzowanymi salami i z pełnym wyposażeniem w sprzęt sportowo rekreacyjny na co słusznie zwracał uwagę Sąd pierwszej instancji. Osadzony zawsze musi się liczyć z ograniczeniami w sferze poziomu wyposażenia i nie może oczekiwać wysokiego standardu pomieszczeń. Brak zaspokojenia oczekiwanego poziomu dobra materialnego, choćby powszechnie używanego i ułatwiającego zaspokajanie potrzeb bytowych, nie jest równoznaczny z naruszeniem dobra osobistego (zob. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 7 grudnia 2011 r., II CSK 160/11, OSNC 2012, Nr 6, poz. 75). To więc, że powodowi i świadkowi K. nie podoba się poziom wyposażenia cel i likwidacja siłowni nie jest wystarczający do zasądzenia zadośćuczynienia w oparciu o art. 448 k.c. w zw. z art. 23 k.c. i 24 k.c.

Prawidłowe więc były ustalenia Sądu Okręgowego co do przyjęcia braku bezprawności warunków techniczno-bytowych panujących w Zakładzie Karnym w T. Prawidłowe ustalenia wskazują na wystarczającą wielkość cel z zachowaniem wymogów art. 110 §2 k.k.w. Odpowiednie do wymogów normatywnych było też w okresie objętym pozwem wyposażenie cel, istniała możliwość korzystania z tv, zapewniono podstawowe warunki sanitarne, wyznaczono odpowiednie miejsca dla palenia jak i umożliwiono osadzonym rekreację ruchową. Stan higieniczny był także zależny od samych osadzonych, stąd zastrzeżenia powoda w tym zakresie nie mogły zostać uwzględnione. Problem ten nie miał bowiem charakteru systemowego.

Sąd drugiej instancji podziela więc ocenę Sądu Okręgowego co do stanu bytowego w zakładzie karnym w tym także sanitarnego, a uzupełnione postępowanie dowodowe nie daje podstaw do odmiennych wniosków. Nawet jeżeli poziom dopływu świeżego powietrza czy też czystości mógł budzić pewne zastrzeżenia, to nie jest to wystarczające od potwierdzenia tezy o poniżającym lub upokarzającym traktowaniu skarżącego poprzez warunki bytowe panujące w zakładzie karnym.

Świadek K. wskazywał również na niedogrzanie pomieszczeń. Nie ma jednak obiektywnym danych wskazujących na nieodpowiednią do pory roku temperaturę, szczególnie, że znaczna część okresu podanego w pozwie nie stanowiła sezonu grzewczego. Ponadto istotne niedogrzanie musieliby zgłaszać także funkcjonariusze więzienni, narażeni na zimno w taki sam sposób jak osadzeni. Tego zaś nie wykazano. Nawet jednak gdyby przyjąć niedogrzanie to nie ma jakichkolwiek podstaw do uznania, że ewentualne obniżenie temperatury miało to charakter represji i łączyło się z naruszeniem godności powoda, tym bardziej, że powód za zgodą dyrektora Z.K. powód mógł otrzymywać

paczki z niezbędną odzieżą, bielizną, obuwaniem, co osłabia zarzut związany z negatywnymi odczuciami niedogrzanego pomieszczenia.

Słusznie też Sąd pierwszej instancji uznał, że preferencje żywieniowe powoda nie są decydujące. Ocenę poziomu zabezpieczenia potrzeb żywnościowych należy oceniać przede wszystkim przez pryzmat bezpieczeństwa zdrowotnego osadzonych i potrzeb koniecznej diety. Brak jest zaś podstaw do uznania, że posiłki i napoje wydawane więźniom miały zbyt niską wartość odżywczą i energetyczną. Nie wynika to nawet z zeznań świadka M. K.. Nie ma więc podstaw do uznania naruszenia przepisów Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 19 lutego 2016r. w sprawie żywienia osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych (Dz.U.2016.302). Dodatkowo trzeba zauważyć, że zgodnie z art. 113 a k.k.w. D. K. miał też prawo okresowo dokonywać zakupów artykułów żywnościowych dopuszczonych do sprzedaży w zakładzie karnym, za środki pieniężne pozostające do jego dyspozycji w depozycie, a ponadto otrzymać paczkę żywnościową, w skład której wchodziły artykuły żywnościowe zakupione za pośrednictwem zakładu karnego, co łagodzi dolegliwości wynikające z odmiennych preferencji żywieniowych. Ujawnione wyżej wskazane niedogodności wynikające ze stanu budynku (zagrzybienie), zużycia wyposażenia a także pewne problemy z utrzymaniem czystości nie są wystarczające do uznania poniżającego traktowania i brak jest wystarczających podstaw do oceny, że doszło do naruszenia godności człowieka. Nie wykazano też naruszenia zdrowia powoda powiązanego z działaniem lub zaniechaniem służb więziennych. Pozbawienie zaś wolności powoda i związane z tym ograniczenia prywatności oraz intymności nie miały charakteru bezprawnego. Zdaniem Sądu Apelacyjnego nie naruszono też wynikającego z art. 41 Konstytucji R.P. oraz z art. 3 i art. 8 ust.1 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności z dnia 4 grudnia 1950 roku, ratyfikowanej przez Polskę w 1993 roku (Dz. U. z 1993 roku, Nr 61, poz. 284 ze zm.) obowiązku humanitarnego traktowania powoda jako osoby pozbawionej wolności.

W konsekwencji apelację jako niezasadną oddalano na podstawie art. 385 k.p.c. w zw. z art.15 zys¹ ust. 1 pkt 4 ustawy dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (Dz.U.2021.2095 t.j).

O kosztach postępowania apelacyjnego orzeczono w oparciu o art. 98§1 i 3 k.p.c. w zw. z art. 391§1 k.p.c. przy zastosowaniu § 8 ust. 1 pkt 26, 10 ust. 1 pkt 2 i 15 ust. 3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (Dz.U. z 2018r. poz. 265) przy uwzględnieniu, że niezbędny nakład pracy pełnomocnika był zwiększony, nie tylko w związku z koniecznością przygotowania się do prowadzenia sprawy, w powiązaniu z zarządzeniami Sądu drugiej instancji, ale także z uwagi na szerokie podstawy roszczenia. Ponadto liczba stawianictw w sądzie, w tym na rozprawach przed Sądem Apelacyjnym, w oczywisty sposób powodowała zwiększenie poświęconego czasu pracy. Zwracał zresztą na to także pełnomocnik z urzędu.

Trudna sytuacja majątkowa powoda uzasadniająca zwolnienie od kosztów i ustanowienie pełnomocnika z urzędu sama w sobie nie jest wystarczająca do odstąpienia od zasady odpowiedzialności za wynik sprawy i zastosowania art. 102 k.p.c. Powód mając świadomość treści uzasadnienia zaskarżonego wyroku wniósł apelację, podejmując ryzyko poniesienia kosztów postępowania apelacyjnego.

Pełnomocnikowi z urzędu przyznano wynagrodzenie przy zastosowaniu §2 , §4, §14 ust. 1 pkt 2 , §16 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 3 października 2016 r. w sprawie ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej przez adwokata z urzędu (Dz.U.2019.18 t.j.) zwielfokrotniając stawkę, z uwagi na motywy leżące u podstaw zwiększenia wynagrodzenia pełnomocnika przeciwnika, a także przy uwzględnieniu, że konstytucyjne zasady równości i ochrony praw majątkowych nie pozwalają na przyznanie pełnomocnikowi z urzędu wynagrodzenia wraz z podatkiem VAT ustalanego w sposób odbiegający o zasądzonego na rzecz strony reprezentowanej przez pełnomocnika z wyboru.